

STANOVISKO REPUBLIKOVEJ ÚNIE ZAMESTNÁVATEĽOV

Bod č. 1 – Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2026 až 2028

Stručný popis podstaty materiálu najmä jeho relevancie z pohľadu RÚZ

Bod bol zaradený na rokovanie HSR Ministerstvom financií SR na základe podľa článku 58 Ústavy SR a podľa § 6 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy

Cieľom a obsahom materiálu je najmä:

Rozpočet verejnej správy sa zostavuje za štátny rozpočet, rozpočty ostatných subjektov verejnej správy a ďalších súčastí rozpočtu verejnej správy rozpočtovaných v rozpočte verejnej správy na obdobie troch rokov, t. j. roky 2026, 2027 a 2028.

Celkové príjmy štátneho rozpočtu na rok 2026 sa rozpočtujú sumou 27 769 584 314 eur. Celkové výdavky štátneho rozpočtu na rok 2026 sa určujú sumou 33 521 979 063 eur. Schodok štátneho rozpočtu na rok 2026 sa určuje sumou 5 752 394 749 eur.

Postoj RÚZ k materiálu

Celková výška ohlásených konsolidačných opatrení dosiahla už 7,4 miliardy EUR od konca roka 2023, ale plánovaný deficit pre budúci rok je paradoxne naďalej vo výške až takmer 6 miliárd EUR, tak ako aj v roku 2023. **Konsolidačné balíky tak ako boli navrhnuté a implementované teda očividne nefungujú a slovenská ekonomika pokračuje v neudržateľne deficitnom hospodárení.**

Náš pretrvávajúci vysoký deficit jasne dokazuje, že na súčasné vysoké a rastúce verejné výdavky nemáme. Navrhujeme realizovať výlučne výdavkové konsolidačné patrenia, ktoré zredukujú rozsah štátu. Tým sa dosiahne zníženie deficitu, pokračovanie rastu ekonomiky a zabránenie platobnej neschopnosti štátu v najbližších rokoch. Zvyšovaním daní sa tento cieľ nedosiahne, pretože ide o neefektívny nástroj, ktorý brzdí ekonomiku. Dosiahnutie cieleného deficitu vo výške 4,1 % HDP (5,9 mld. EUR) pre budúci rok je teda opäť mimoriadne neisté.

Pripomienky RÚZ k predkladanému materiálu

1. K materiálu ako celku:

Od roku 2023 slovenské verejné financie zaznamenávajú nepretržité vysoké rozpočtové deficity, a to prakticky v nezmenenej výške. V roku 2023 6,4 miliardy, v roku 2024 6,9 miliardy a v roku 2025 sa očakáva deficit opäť vo výške 6,9 miliardy EUR. V pomere k HDP je deficit trvale na úrovni zhruba 5 % HDP (Tabuľka 1). Výšku deficitu nedokázali viditeľne stlačiť ani dva už zrealizované konsolidačné balíky vo výške 2, resp. 2,7 mld. EUR z konca rokov 2023 a 2024. **Doterajšie konsolidačné balíky tak ako boli navrhnuté a implementované teda očividne nefungujú.** Pre rok 2026 sú plánované konsolidačné opatrenia vo výške ďalších 2,7 mld. EUR. Tým sa celková výška ohlásených konsolidačných opatrení vyšplhala už na 7,4 miliardy EUR od konca roka 2023, ale plánovaný deficit pre budúci rok je paradoxne naďalej vo výške až takmer 6 miliárd EUR. Vzniká tak 7-miliardový rozdiel medzi deklarovanou konsolidáciou a rozpočtovou realitou.

Slovenská republika zjavne čelí trvalému, tzv. štrukturálnemu deficitu vo výške približne 5 % (zdroj: RRZ, strednodobý semafor júl 2025). Tento deficit sa bude podľa RRZ aj NBS postupne prehĺbovať vplyvom najmä starnutia populácie, pričom počet obyvateľov vo vyššom veku rastie, zatiaľ čo počet mladších a pracujúcich osôb klesá.

Výsledkom trvalých deficitov je každoročne prudko rastúci verejný dlh. Deficit je hlavným dôvodom rastúceho vládneho dlhu, pričom každý rok sa aktuálna hodnota deficitu premieňa do vyššej úrovne dlhu na konci daného roka (po určitých úpravách). Pri deficitoch 5 % ročne sa do 10 rokov môžeme dostať na úroveň dlhu okolo 90 % HDP a teda

prakticky do situácie Grécka, ktoré od roku 2010 potrebovalo záchranu od zahraničných veriteľov a zápasilo s drastickými rozpočtovými škrtmi a prepadom hospodárstva, či nárastom nezamestnanosti až takmer na 30 %. Rozpočet verejnej správy nateraz očakáva nárast dlhu v pomere k HDP na 64 % do roku 2028. V roku 2019 to bolo ešte len 48 % HDP.

Štát nemôže dlhodobo fungovať s takýmto deficitom. Bolo by to možné jedine krátkodobo v nezvyčajných krízových časoch alebo v časoch obrovských domácich investičných programov, avšak ani jedno ani druhé sa momentálne nedeje. Slovensko teda trvalo nevie hospodáriť s vyrovnaným rozpočtom ani s rozpočtom, ktorý by mal aspoň nízku úroveň deficitu (napr. pod 1 % HDP).

Deficit je zatiaľ vysoký napriek už uskutočneným konsolidačným opatreniam. Ak by sa boli plne naplnili očakávania vlády o vplyve konsolidačných opatrení v hodnote až 4,7 mld. EUR od roku 2023, bol by už teraz deficit pomerne nízky. Vláda si však vybrala konsolidáciu primárne formou zvyšovania daní a poplatkov. Tieto výrazne tlmia ekonomickú aktivitu aj výber daní, a to je jeden z dôvodov, prečo k zníženiu deficitu zatiaľ vôbec nedošlo. Vládni analytici z IFP už v septembri, teda pri dátach len do augusta 2025, odhadujú výber daní až o 1 miliardu nižší ako boli ich očakávania pri schvaľovaní rozpočtu verejnej správy koncom roka 2024, a to najmä z dôvodu vývoja výberu DPH a DPPO. Navyše majú vo svojich prognózach pomerne optimistický odhad rastu priemernej mzdy v tomto roku (6,5 %) a tým pádom aj konečnej spotreby domácností (5,4 %), čo vytvára riziko ešte nižšieho konečného výberu daní za rok 2025 a prenesene následne aj v roku 2026.

Ďalším dôvodom pretrvávajúceho deficitu je to, že vláda napriek konsolidačným opatreniam realizovala aj nové opatrenia zvyšujúce výdavky, takže išla sama proti cieľu konsolidácie. Niektoré plánované konsolidačné opatrenia, ako stlmenie rastu plátov lekárov sa zase vôbec nezrealizovali. Čiastočne môže zohrávať úlohu v horšom deficite aj oslabený export kvôli colným bariéram, avšak ukazuje sa, že svetový rast sa pod vplyvom týchto opatrení príliš neznižuje (prognóza IMF očakáva takmer nemenný 3 % rast svetového HDP, či už pred zavedením vysokých ciel alebo po ňom). **Problém so slabšou výkonnosťou ekonomiky je teda najmä domáci a európsky a pravdepodobne má štrukturálny, teda trvalý charakter.**

NBS očakáva pre tento a budúci rok rast ekonomiky už len tempom 0,8, resp. 0,5 %, čo je rozhodne výrazne menej ako bolo bežné ešte pred pár rokmi. Navyše sa očakáva aj nárast nezamestnanosti. Podľa NBS má na tom výrazný podiel negatívny dopad konsolidačných opatrení. Aj podľa Rady pre rozpočtovú zodpovednosť „už tretí konsolidačný balík v poradí výrazne oslabuje hospodársky rast a podpíše sa pod nižší potenciál ekonomiky, ďalší pokles konkurencieschopnosti a atraktivity pre investorov“. Z uvedeného vyplýva, že nekonsolidujeme správnym spôsobom. Náš stále rovnako vysoký deficit dokonca hovorí o tom, že prakticky nekonsolidujeme vôbec.

Pre rok 2026 je opäť zhruba polovica konsolidácie plánovaná formou príjmových, najmä daňových opatrení, čo bude oslabovať ekonomickú výkonnosť, a preto je redukcia deficitu opäť vysoko neistá. RRZ konštatovala, že výdavkové opatrenia vo výške zhruba 1,3 mld. EUR pre budúci rok sú zatiaľ nedostatočne špecifikované a sú teda tiež pomerne rizikové. Nejasné zostáva aj to, či zamestnanci verejnej a štátnej správy budú po predošlom prísľube 5 % nárastu pre rok 2026 súhlasiť so zmrazením plátov bez zatiaľ uskutočneného riadneho kolektívneho vyjednávania. RRZ tiež spochybnila platnosť preplatenia energopomoci z EÚ ako reálneho konsolidačného opatrenia (veľkosť tejto pomoci sa pritom odhaduje na 420 mil. EUR, resp. 0,3 % HDP). Plánovaný deficit vo výške 4,1 % HDP je teda značne neistý.

Výsledkom nevhodne zvolenej konsolidácie a pretrvávajúceho deficitného hospodárenia Slovenskej republiky je opätovné očakávanie deficitu až na úrovni takmer 6 miliárd EUR v roku 2026, a to napriek už trom uskutočneným konsolidáciám od konca roka 2023.

Tabuľka 1 Trvalo vysoký deficit verejných financií napriek konsolidácii cez vyššie dane

Rok	Deficit rozpočtu verejnej správy		Zdroj	Výška ohlásených konsol. opatrení, mld. EUR pre daný rok
	v mld. EUR	v % HDP		
2023	6,4	5,2	Eurostat	
2024	6,9	5,3	Eurostat	2,0
2025	6,9	5,0	odhad MF SR	2,7
2026	5,9	4,1	odhad MF SR	2,7

Okrem nepriaznivej demografie k aktuálnej výške deficitu prispievajú aj zbytočné a neefektívne verejné výdavky. Štát prevádzkuje obrovské množstvo sociálnych dávok a transferov (spolu minimálne 30 až 40) a ďalších dotácií, pričom financuje činnosť vyše 8 tisíc subjektov verejnej správy, teda 2 verejné inštitúcie na 1000 obyvateľov. **Náš vysoký deficit jasne dokazuje, že na tieto výdavky nemáme.** Zvýšenými sadzbami daní zlepšenie nedosiahneme, pretože si oslabujeme ekonomiku a zároveň samotný výber daní. Výdavky nám navyše neustále prudko rastú (viď grafy 1 až 5).

Ako spoločnosť a jej politické vedenie musíme preto podstúpiť sebareflexiu a nájsť v celkovom spektre výdavkov tie, ktoré nie sú úplne životne dôležité. Redukcia výdavkov môže prebiehať v nasledovných oblastiach (prípadne aj v iných):

- Reorganizácia inštitúcií verejnej správy, zníženie ich počtu, zlepšenie riadenia, aj s pomocou využitia moderných technológií na zefektívnenie ich činností;
- Predaj nepotrebného majetku štátu za účelom zníženia verejného dlhu a výšky platených úrokov;
- Prehodnotenie počtu pracovných miest vo verejnej správe po detailných auditoch, nasadení moderných technológií a reorganizácii práce;
- Šetrenie formou zefektívňovania verejného obstarávania, nákupov služieb a výrobkov, či už modernejšími elektronickými aukciami alebo zlučovaním obstarávania jedného typu služby alebo produktu pre širšiu skupinu verejných inštitúcií;
- Reštrukturalizácia samosprávneho a regionálneho riadenia štátu s cieľom zmenšiť obrovský počet regionálnych jednotiek verejnej správy (napríklad obcí, krajov, okresov, regionálnych úradov a podobne);
- Redizajn slovenského sociálneho systému, pričom je nevyhnutné zvýšiť jeho adresnosť, aby finančnú pomoc dostával len ten, kto ju nevyhnutne potrebuje. Nesúrodé oddelené dávky a transfery domácnostiam sa nahradia jedným štátnym systémom pomoci. Zamestnávatelia združení v RÚZ v tejto súvislosti navrhujú ponechať v platnosti nástroje, ako sú starobné a invalidné dôchodky, materské, nemocenské, úrazové, či sirotské dávky. Zároveň sa bude skúmať príjem a majetok a štát bude doplácať na pokrytie stanovených základných výdavkov len tomu, kto má nedostatočný príjem a zapája sa do trhu práce.

RÚZ navrhovala celý súbor až 22 výdavkových opatrení za 6,5 miliardy EUR vo svojom [návrhu konsolidácie z mája 2025](#). Opatrenia tohto typu by mali predstavovať kostru budúcej konsolidácie v SR, ak chceme, aby ekonomika naďalej prosperovala a životný štandard obyvateľstva sa zvyšoval.

Celkovo by sme mali nájsť trvalé výdavkové úspory v takej výške, aby sa náš deficit priblížil k nule. Tieto opatrenia sa môžu realizovať postupne a je možné ich naplánovať aj na niekoľko rokov dopredu. Tak by mali zabezpečiť, že výhľad verejného dlhu v pomere k HDP dosiahne aj vo výhľade desiatok rokov hodnoty, ktoré sú blízko a najlepšie pod úrovňou Maastrichtského kritéria pre dlh verejnej správy (60 % HDP) alebo iných dohodnutých bezpečných stropov. To sa však v SR nedeje a rozpočty sa doslova plátajú z roka na rok s cieľom „vyžiť“ na nasledujúci rozpočtový rok, a to hľadaním čo najjednoduchších spôsobov zvyšovania daní a poplatkov alebo vymýšľania nových. Preto konsolidácia zatiaľ nie je úspešná.

Je nutné si uvedomiť, že verejné výdavky sa vymykajú spod kontroly. Ich tempo rastu je mimoriadne vysoké a z dôvodu penzijných nárokov kvôli starnutiu populácie a pri súčasne nastavenom sociálnom systéme budú ďalej

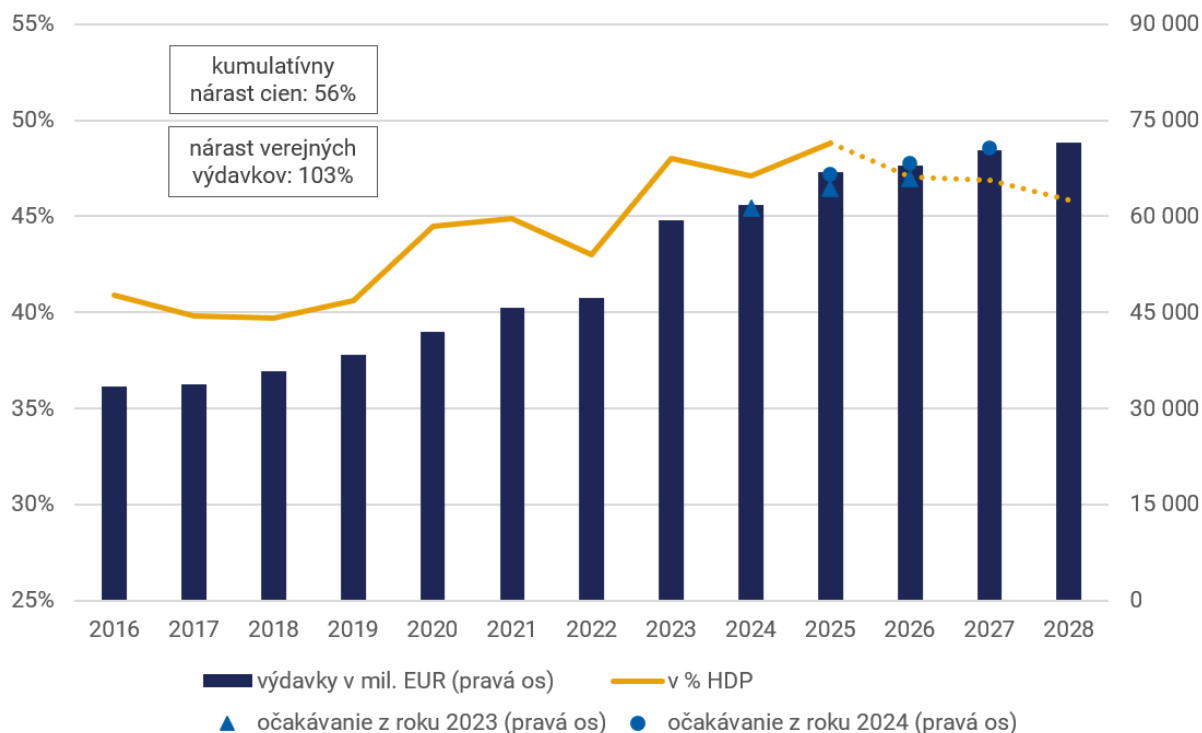
prudko rásť. Bude ich možné skrotiť len cieleným hľadaním úspor, odstraňovaním neefektivity vo verejnom sektore a poskytovaním iba absolútne nevyhnutných sociálnych dávok a transferov.

Aktuálny rozpočet verejnej správy obsahuje **niekoľko príkladov vysokého rastu výdavkov**, ktoré vykresľujú rozsah tohto problému (grafy 1 až 5). **Celkové výdavky vládneho sektora vzrástli za 10 rokov od roku 2016 do roku 2026 až o 103 %. Nárast nákladov práce dosiahol až 108 %. Sociálne transfery v prospech domácností vzrástli podobne kumulatívne až o 100 %. Nárast cien by ospravedlňoval len zvýšenie o 56 %. Celkové výdavky v tomto roku medziročne vzrastú až o 8,5 %, čo je pri prebiehajúcej konsolidácii extrémny nárast.** Skutočná výška hlavných typov výdavkov sa kontinuálne ukazuje vyššia ako predošlé očakávania, či už vo vyjadrení v mld. EUR alebo ako podiel na HDP. Náklady práce sú poháňané aj neustálym zvyšovaním počtu zamestnancov vo verejnom sektore. V roku 2025 napriek deklarovanej konsolidácii ich počet vzrastie o 4 600 osôb. Trend nárastu zamestnanosti je kontinuálny a dlhodobý a len čiastočne ho možno vysvetliť metodickými úpravami. Navyše prevádzkové náklady verejného sektora vzrastú v tomto roku až o 16,3 % (viac ako počas koronakrízy a inflačného šoku) a v budúcom roku túto úroveň ešte prekonajú.

Výdavky verejnej správy od roku 2022 doteraz vzrástli o 42 % (2022: 47,3 miliárd eur, 2025: 67 miliárd eur). Takýto rast výdavkov nedokáže ekonomika utiahnuť, pod váhou zvýšených daní spomaľuje a blíži sa kolapsu. Štát teda len počas troch rokov „pribral“ až 42 % svojej hmotnosti a túto stále vyššiu nadváhu sa snaží udržiavať na pleciah podnikateľov a občanov namiesto jej redukcie. Bez brzdy výdavkov sa zaťaženie práce a podnikania nevyhnutne zvyšuje a konkurencieschopnosť dramaticky upadá.

Kontinuálne rastúce výdavky nie je možné „dobehnúť“ kontinuálnym zvyšovaním daní a poplatkov. Mimoriadne by to poškodilo ekonomický rast a mzdy, tým by sa znížil základ pre výber daní a v skutočnosti by vyššie daňové sadzby nepriniesli zníženie deficitu. Priniesli by len postupný úpadok ekonomiky a pretrvávajúci deficit by vyústil aj do neschopnosti štátu splácať verejný dlh. To je len podčiarknutím potreby realizovať výdavkové úspory a popri tom hľadať spôsoby, ako realizovať väčšie či menšie reformy a zlepšenia fungovania ekonomiky a podnikania na Slovensku.

Graf 1 Vývoj celkových výdavkov verejnej správy od roku 2016 do 2028 (podiel na HDP v %, v mil. EUR) a predošlé predpoklady z rozpočtu na roky 2024 až 2026 a z rozpočtu na roky 2025 až 2027

Zdroj: Eurostat, RVS na roky 2024 až 2026, RVS na roky 2025 až 2027, RVS na roky 2026 až 2028.

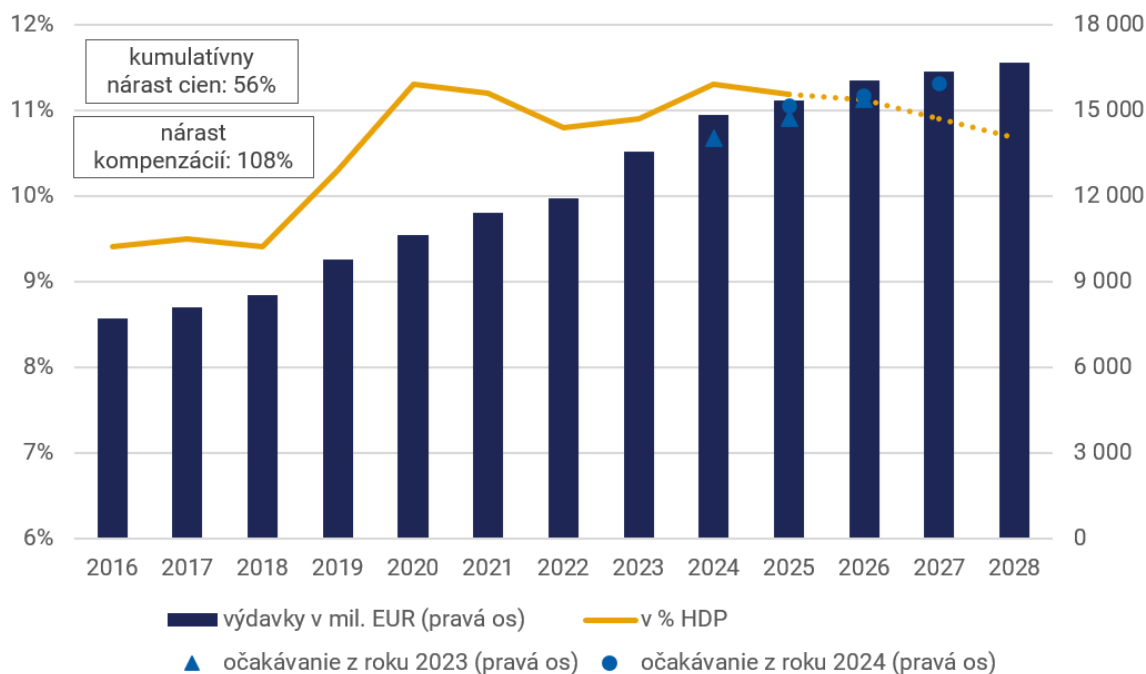
Pozn.: Očakávanie z roku 2023 = RVS na roky 2024 až 2026.

Očakávanie z roku 2024 = RVS na roky 2025 až 2027.

Očakávania verejných výdavkov na roky 2025-2028 pochádzajú z RVS na roky 2026 až 2028. Rok 2025 je očakávaná skutočnosť (OS), roky 2026-2028 sú návrh (N).

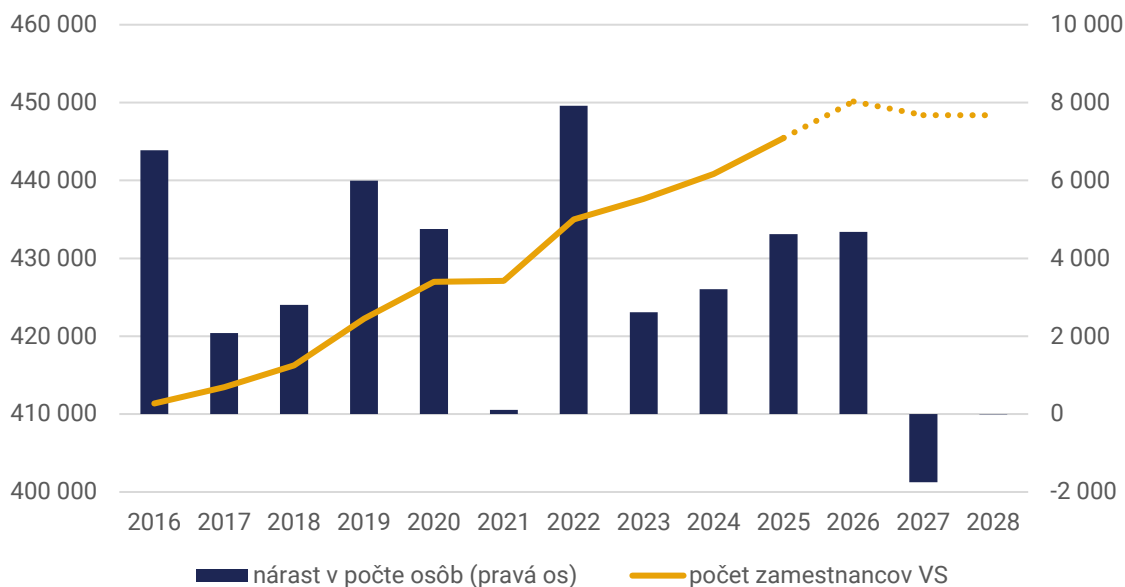
Nárast cien a nárast verejných výdavkov je vypočítaný ako kumulatívna % zmena medzi rokmi 2016 a 2026.

Graf 2 Vývoj mzdových výdavkov, tzv. kompenzácií zamestnancov (podiel na HDP v %, v mil. EUR) a predložé predpoklady z rozpočtu na roky 2024 až 2026 a z rozpočtu na roky 2025 až 2027

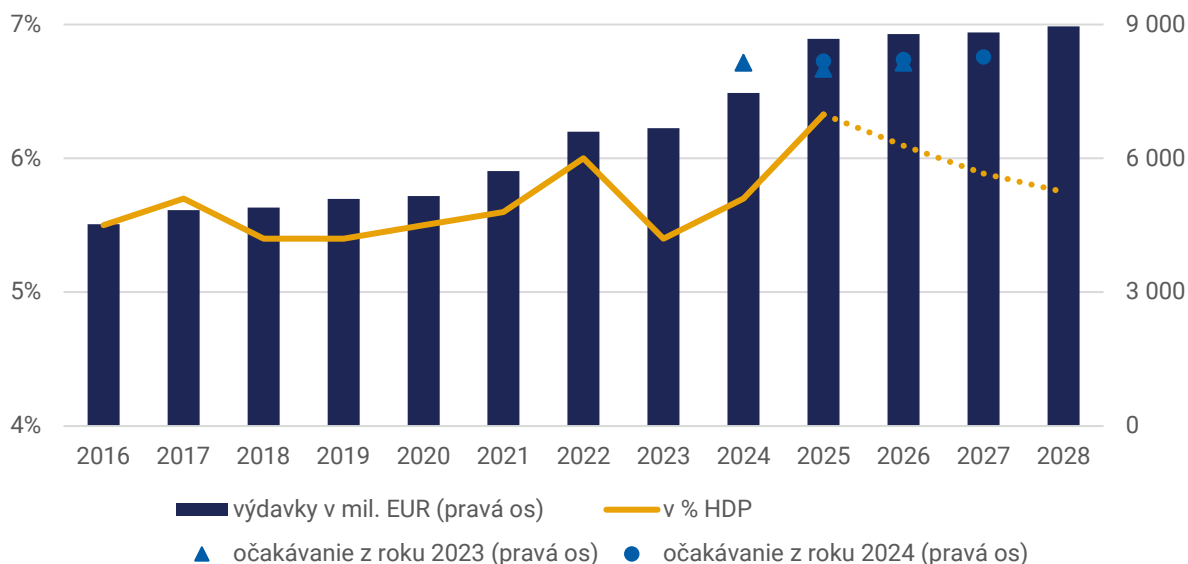
Zdroj: Eurostat, RVS na roky 2024 až 2026, RVS na roky 2025 až 2027, RVS na roky 2026 až 2028.
Pozn.: Ako v grafe 1.

Graf 3 Vývoj celkového počtu zamestnancov (počet osôb)

Zdroj: RVS.

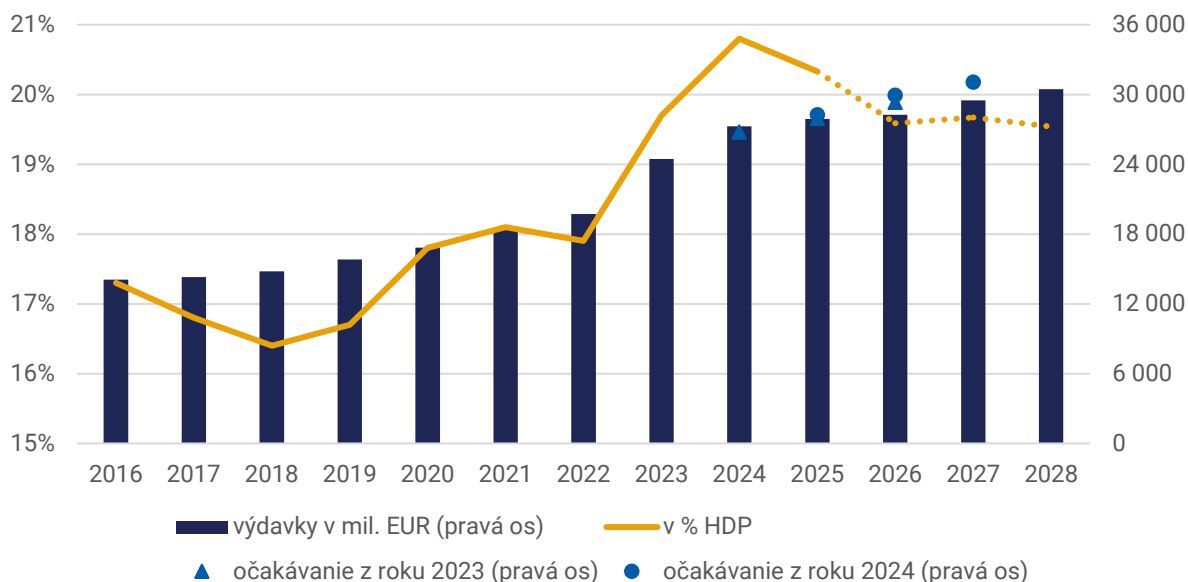
Graf 4 Vývoj prevádzkových výdavkov, tzv. medzispotreby (podiel na HDP v %, v mil. EUR) a predošlé predpoklady z rozpočtu na roky 2024 až 2026 a z rozpočtu na roky 2025 až 2027

Zdroj: Eurostat, RVS na roky 2024 až 2026, RVS na roky 2025 až 2027, RVS na roky 2026 až 2028.

Pozn.: Ako v grafe 1.

Graf 5 Vývoj sociálnych transferov, zjednodušene sociálnych dávok a príspevkov (podiel na HDP v %, v mil. EUR) a predošlé predpoklady z rozpočtu na roky 2024 až 2026 a z rozpočtu na roky 2025 až 2027

Zdroj: Eurostat, RVS na roky 2024 až 2026, RVS na roky 2025 až 2027, RVS na roky 2026 až 2028.

Pozn.: Ako v grafe 1.

Zdroj: RÚZ

Republiková únia zamestnávateľov je členom: